

ANADOLU'DA BORSA VE ENFLASYONUN İLK ŞEKİLLERİ

Hüseyin SEVER

Borsa: Arz ve talebin belli zaman ve yerde karşılaşmasına ve alış-verişin daha büyük ölçülerde yapılmasına imkân veren bir kuruluştur. Borsa, aynı zamanda, devletin müsaade ve kontrolü altında, fiatların daha normal ve geniş oluşmasını sağlayan bir pazardır.

Borsa, gerçekte hemen hemen insan ile doğmuş ve daha doğrusu, insan ihtiyaçlarının aynı mübadelesi, yâni eşyanın elden ele geçmesi ihtiyacı ile, kendigilinden teşekkül etmiş temeli hemen hemen, insanlarda bir meskene sahip olma fikrinden önce atılmış bir müessesedir. Borsanın yeni olan bir tarafı varsa, o da ismidir. İktisadî münâsebetlerin tarihi gelişimi içinde bazen pazar ve panayır gibi geçici veya esnaf dernekleri ve loncalar gibi, dâimî şekil almış, bazen de aynı ticaret ve sanatla uğraşanların hep birlikte iş merkezi yaptıkları mahalle veya sokak şekline girmiş, fakat bütün bunlarla aynı ihtiyacın sağlanmasına çalışılmıştır.

Borsalar, yaptıkları işlemlere ve bu işlemlerin konusunu oluşturan maddelere göre: "Esham ve tahvilât, Kambiyo ve para, Ticaret, Emtia, Zâhire ve Nakliyat" borsaları diye adlandırılırlar.

Resmî ve serbest borsalarda ne sebeple olursa olsun, işlem görmeyen döviz, emtia ve menkul kıymetlerin gizli bir şekilde alınıp satıldığı piyasa veya bu tür işlemlere ise "KARABORSA" adı verilmektedir. Karaborsalarda yapılan işlemleri, devlet gerek gördükçe cezaî hükümlere tâbi tutar¹.

Enflasyon: Ekonomide fiyatların genel seviyesinin sürekli olarak yükselmesi, câri fiyat seviyesinde toplam talebin, toplam arzdan fazla olmasıdır. Piyasadaki para miktarının dengeyi bozacak ölçüde artması, veyahut da mal arzının artan talebi karşılayamaması ve neticede piyasada fiyatların yükselerek para kıymetinin düşmesi, enflasyonun en bâriz belirtisidir. Enflasyonun bir adı da "para hastalığı"dır.

1. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Türk Ansiklopedisi, Cilt: VII, s.341-348.

Enflasyon, ithal malları fiyatlarının artışı, kötü hava şartları sonucu tarım ürünlerinin üretiminin azalması veya ücret gibi mâliyet unsurlarından birinin yükselişi sebebiyle, fiyatların genel seviyesinin artmasıdır. Enflasyonun bir diğer sebebi de yatırımların tasarruflardan fazla olan kısmı, piyasaya karşılıksız para sürülerek karşılanıyorsa, bu da enflasyona yol açar.

Enflasyonla mücadele etmek için aşağıdaki tedbirleri almak gerekir:

1. Tedâvüldeki para miktarı azaltılarak, fertlerin satın alma güçleri düşürülür.
2. Fertlerin tasarrufa yönelmesi için birtakım teşvik tedbirleri alınır.
3. Taksitli satışlar sınırlandırılır.
4. Bazı malların satışlarından narh uygulanır.
5. Tüketime yönelik krediler azaltılır.
6. Yokluğu hissedilen malların yurtdışından alınması sağlanır.
7. En etkili tedbir olarak da, ekonomide üretimi arttırıcı tedbirlere başvurulur².

Altın, gümüş ve bakır gibi zengin maden kaynaklarına sahip olan Anadolu'da, M.Ö. III. bin yıllarında, adı geçen bu madenlerin işletilmekte olması ve ziraat tekniğinin son derece ilerlemesi yüzünden, Güneydoğu Anadolu'da ve kuzey Mezopotamya sınırları içinde yaşayan Asurlu tüccarların ilgisini çekmiştir. Bu sebeplerden dolayı Asurlu tüccarlar M.Ö. 1970-1750 tarihleri arasında en az 200 yıllık bir zamanda, Anadolu'ya gelerek, Asur Ticaret Kolonileri Çağını kurmuşlardır³.

Bugün artık sayıları 150'leri bulan ticaret merkezleri kurmuş olan Asurlu tüccarların idâre merkezi veya başkentleri durumundaki Kültepe (=Kaniş)'de yapılmış olan kazılarda, tüccarların ticâret faaliyetlerini anlatan ve bugüne kadar gün ışığına çıkarılan yazılı vesikaların sayıları onsekizine ulaşmıştır.

Yukarıda bahsi geçen belgelerden öğrendiğimize göre, Asurlu tüccarlar M.Ö. II. binli yılların başlarından itibaren, "kara eşek kervanları"

2. Bkz. Türk Ansiklopedisi, Cilt:15, s.207-208.

3. H. Sever, Yeni Belgelerin Işığında Asur Ticaret Kolonileri Çağı Kronolojisinin Yeniden Değerlendirilmesi, (Uluslararası I. Hititoloji Kongresi, 19-21 Temmuz-1990-ÇÖRUM), s.134-139.

ile kalay, Anadolu'daki saraylara ve yerli halka ipekli kumaşlar, süs eşyaları ve parfümler getirmişlerdir. Tüccarlar, getirdikleri bu eşyaların karşılığında Anadolu'dan bol miktarda altın, gümüş, bakır ve kıymetli taşları Asur'a götürmüşlerdir.

Asurlu tüccarlar aynı zamanda, Anadolu'da da çeşitli eşya imâlinde kullanılan bakır, bir şehirden diğerine naklederek, iç ticaretten ve yerli (=Anadolulu) halka %240'lara kadar ulaşan faizle borç para vererek, büyük kârlar da elde etmişlerdir⁴.

Anadolu'da kalay mâdeni çok az bulunduğundan, tüccarlar Asur pazarlarından ucuza satın aldıkları kalayı, yerli (=Anadolulu) halka oldukça pahalıya satıyorlardı. Kārum ve wabartum adı verilen bu pazarlarda kalayın yerli halka satışı gümüşe nisbetle 1/5,5 veya 1/10 değerlerine göre yapılmaktaydı.

Yerli krallarca, tüccarların Anadolu'ya getirdikleri diğer ithal mallara %5 nisbetinde gümrük vergisi uygulandığı halde, ihtiyaca binâen, alışıma hazır durumdaki kalaya ise, %2 veya %3 oranında değişmekte olan gümrük vergisi alınmaktaydı.

Kalaya bu kadar düşük bir ithal vergisi uygulayan mahallî idâreciler bununla da yetinmeyip, bu mâdenin Anadolu dışına çıkışını da yasaklamışlardır.

Kalay, tekstil ticareti ve diğer faaliyetlerden büyük kârlar sağlayan Asurlu tüccarlar Anadolu'da bir müddet kaldıktan sonra kazançlarını altın, gümüş, bakır ve kıymetli taşlara çevirip, Asur'a dönüyorlar, giden bu tüccarların yerlerine de Asur'dan Anadolu'ya başkaları geliyorlardı⁵.

Uzubiškum' adlı Asurlu bir tüccarın, Uşur-şa-Iştar adlı diğer bir tüccara yazmış olduğu, Kt.n/k-562 kazı envanter numaralı bu mektupta: Kalay, kurların (fiyatların) düşük olmasından dolayı, onun kalayının hâlâ bekletilmekte olduğunu bildiren ve ondan bakır madeninin verilmesine karşılık, kendi senedinin gönderilmesi hususundaki isteğini belirtmektedir:

-
4. E. Bilgiç, Asurca Vesikalara Göre Etilerden Önce Anadolu'da Mâden Ekonomisi, Sümeroloji Araştırmaları I (A.Ü.D.T.C.F., Sümeroloji Enstitüsü Neşriyatı, 1940-1941).
 5. E. Bilgiç, Kapadokya Tabletlerine Göre Anadolu Kavimleri Üzerinde Araştırmalar. (A.Ü.D.T.C.F.D. II, 35. Ankara-1943).
 - E. Bilgiç, Çivi Yazılı Hukukî-İktisâdî Kaynaklar, Mâhiyeti ve Muhtevâları. (Belleten XI, 44, s.571-602. Ankara-1947).
 - E. Bilgiç, M.Ö. 2000 Yıllarında Anadolu Kavimleri. (III. Türk Tarih Kurumu Kongresi, Tebliğler: 9. seri, 3, s.379-386. Ankara-1948).

- Öy. 1. a-na Ū-šú-ur-ša-Ištar
 qí-bi-ma um-ma
 Ū-zu-bi₄-iš-ku-um-ma
 a-š-u-mì AN.NA^{ti} -kà
5. ša ta-áš-pu-ra-ni
 ší-mì-im AN.NA
 ba-tí-iq AN.NA-kà
- K. a-dí-ni i-ba-ší
- Ay. a-dí-ni t̄up-pí
10. a-dí ma-la ù
 ší-ni-šu áš-pu-ra-<ku>-um
 a-ḫi a-ta
 URUDU ša ta-da-nim
 dí-in t̄up-pì
15. še-ší-ma
 a-šar e-za-bi₄-im
- K. e-z-i-ib-šu-nu

(1-3) Uzubiškum, Uşur-ša-Ištar'a şöyle söylüyor: (4-8) Senin bana yazdığın kalayın hakkındaki yazına gelince, burada kalayın fiyatı (kur fiyatı) düşüktür. Senin kalayın şimdilik (burada) duruyor (9-11). Zaten ben (de) sana bir-iki defa mektup yazmıştım. (12-14) Lütfen sen bakırları vereceksen ver. (14-17) Senedini (=metin: tabletini) çıkarttırıp, (bakırları) bırakılacak yere bırakiver.

Aḫ-šallim ve Ikūppā adlarındaki Asurlu tüccarların meslekdaşları olan ve yine Asurlu tüccar, Uşur-ša-Ištar'a gönderdikleri Kt.n/k-606 kazı envanter numaralı mektupta: Atata ve Aşşur-imitti'nin Huraşānum adına herhangi birşey söylerlerse ve gümüş iyi fiyata satılıyorsa (=metin: gidiyorsa), kendilerine haber vermesini istemektedirler. Bunun için de Aşşur-tāb (=DÜĞ)'ı göndererek, Aşşur-imitti ve Atata isimli şahıslarla beraber meseleyi hallettireceklerini belirtmektedirler: Konumuzla ilgili olan 9-16. satırlarını aşağıya alıyoruz:

- Öy. 9. šum-ma a-ma-kam
 10. a-ší-ma-at KÙ.BABBAR
 i-ma-gu-ru-ni-a-tí

ú-za-ni pè-tí-a

K. A-šûr-DÛG

lu ni-iṭ-ru-da-ma

Ay. 15. a-wa-tim

li-mu-ru

"(9-16) Eğer orada (aynı zamanda) gümüşün fiyatlarına bizim için muvafakat ediyorsa (bizim için uygun görüyorsa), bizi (bu konuda) uyar(=metin: kulağımızı aç) ki, (oraya) Aššur-tâb-ı gönderelim (=metin: sevkedelim) ve onlar (kendi aralarında) meseleyi halletsinler."

Yine Kt. n/k-556 kazı envanter numaralı ve Illabrat-bāni tarafından, Ḥanana ve Uşur-ša-Ištar'a yazılmış olan ticari mektubun 13-15. satırlarında bakırının gümüşe çevrilmesini istemektedir:

13. URUDU [ku-nu]-ki-a šu-ma a-na

14. KÛ.BABBAR [dí-] na-šu-ma a-na

15. Ta-ri-iš-ma-tim dí-na-šu-ma

"(13-15) Benim mühürümle (mühürlenmiş olarak) gelen bakırı eğer paraya (gümüşe) çevirirseniz onu (bayan) Tariš-mātum'a veriniz."

Kt.n/k-576 envanter numaralı diğer bir vesikada ise, Illabrat-bāni'nin, Sāsia, Ḥanana ve Uşur-ša-Ištar'a yazmış olduğu, fakat esas muhatap olarak da Uşur-ša-Ištar'a, daha önce kendisine bırakılan iki ayrı cins altının 1 ūşelini 5 1/2'şer ūşel gümüş ile değiştirdiğini zikretmektedir.

Ayrıca, metnimizde geçmekte olan "kuburšinnum" ve normal altının 5 1/2'şer ūşel gümüşe eşdeğerde olması, bahsedilen altın cinsinin düşük kalitede olduğu kanaatini da uyandırmaktadır.

Konunun önemi bakımından bu vesikayı buraya aynen almayı uygun buluyoruz:

- Öy. 1. a-na Sá-sí-a Ḥa-na-na
 ù Ú-šú-ur-ša-Ištar qí-bi-ma
 um-ma "NIN.ŠUBUR-ba-ni-ma
 15 GÍN KÛ.GI ku-bur-ší-num
5. 7 GÍN KÛ.GI ša áb-ni-šu
 a-na Ú-šur-ša-Ištar e-zi-ib-ma

- ù té-er-tù-šú i-li-kam
 um-ma šu-ut-ma 5 1/2 GÍN.TA
 KÙ.GI-kà a-dí-in-ma
10. 2 ma-na 1 GÍN KÙ.BABBAR al-qí
 ŠÀ 15 GÍN a-na ša ki-ma
 ʾIM.GAL áš-qúl ší-tí KÙ.BABBAR
 K. 1 2/3 ma-na 6 GÍN i-ba-ší
 Ay. 16 ma-na URUDU SIG₅
15. ša Ta-ri-tar ku-nu-ki-a
 Ki-in-wa-nu-wa ub-lá-ku-nu-tí
 15 GÍN KÙ.BABBAR ša-ru-pá-am
 ù 10 ma-na URUDU SIG₅ ku-nu-ki-a
 A-šur-i-mi-tí kà-ša-ar
20. Puzur₄ -A-šùr ni-a-im
 na-áš-a-ku-nu-tí a-ḫu-a
 be-lu-a a-tù-nu URUDU SIG₅
 a-na KÙ.BABBAR ta-e-ra-ma
 1 5/6 ma-na KÙ.BABBAR KI Puzur₄ -A-šur
25. ni-a-im a-ší-ib-tim
 al-qí tup-pì am-ra-ma
 K. KÙ.BABBAR ù ší-ba-sú
 ša-bi₄ -a-šú-ma tup-pì šé-ší-a-ma
 sK. šé-bi₄ -lá-nim šu-ma KÙ.BABBAR ir-dí-a-aḫ
30. ku-sí-a-tim ša Ma-am-ma
 SIG₅ ⁱⁱⁱⁱ ša-ma-ma šé-bi₄ -lá-nim
 be-lu-a a-tù-nu a-wi-lam ša-bi₄ -a

"(1-3) Sāsia, Hanana ve Uşur-ša-Iştar'a, ʾİllabrat-bāni şöyle söylüyor: (4-7) Onun tartısı ile 15 ūşel kuburšinnum altını, 7 ūşel (normal) altını Uşur-ša-Iştar'a bırakmıştım, onun haberi bana ulaştı. (8-10) O(Uşur-ša-Iştar), şöyle diyordu: Senin altınına 5 1/2'şer ūşel gümüş üzerinden verdim ve 2 minâ 1 ūşel gümüş aldım (11-12). Bunların içinden 15 ūşel

gümüşü 'Adad-rabi'nin vekiline verdim (=metin: tarttım). (12-13) Bakiye 1 2/3 mina 6 Şeşel gümüş durmakta(dır). (14-16) 16 mina iyi cins Tarittar bakırını, benim mühürümle Kinwanuwa size getirmektedir. (17-21) 15 Şeşel tasfiye edilmiş gümüşü ve 10 mina iyi cins bakırını bizim Puzur-AŞŞur'un eşek yükleyici ve sürücüsü (olan) AŞŞur-imitti, benim mühürümle size getirmektedir. (21-26) Sizlerden tekrar tekrar istirham ediyorum (=metin: Sizler benim kardeŐlerim ve efendilerimsiniz). Lütfen iyi cins bakırını gümüşe çeviriniz. 1 5/6 mina gümüşü bizim Puzur-AŞŞur'dan faize karŐılıklı olmak üzere aldım. (26-28) Senedimi görüp parayı ve faizinin tamamını bana ödeyiniz. (28-29) Senedimi çıkarttırıp bana gönderiniz. (29-31) Eğer onlarsevkettilerse Mamma'nın iyi cins kusitum kumaŐlarını satın alıp, bana gönderiniz. (32) Sizlerden istirham ediyorum lütfen (=metin: Sizler benim efendilerimsiniz) adamı tatmin ediniz.

ĤuraŐānum adlı bir tüccarın meslekdaŐı AŞŞur-imitti'ye yazmış olduğu Kt.n/k-1689 kazı envanter numaralı mektupta, maden ticareti konusu ele alınmakta olup, "sikkatum" adı verilen üst düzeylerdeki bir devlet memurunun bu işlere görevlendirildiğini zikretmektedir. İstenilen bakırın mevcut olduğunu, fakat, altın ve gümüşün ise olmadığını, sikkatum geri dönünce (gelince) istenilen altını alıp, postacı ile göndereceğini belirtmektedir:

- Öy. 1. a-na A-Şur-i-mi-ti
 qı-bi-ma um-ma
 Ĥu-ra-Őa-num-ma
 Ői-mi ta-dı-in-ma
5. URUDU i-ba-Ői sı-kà-tum
 ú-Őa-ma i-na ma-ĥi-ri-im
 KÙ.BABBAR ù KÙ.GI lá-Őu
 a-bi a-ta a-Őa-me-ma
 lá ú-Őé-bi-lá-ku-ni
10. li-ba-kà lá tù-[lá]-ma-an
 a-dı lá tù-a-ar
 e-li-tim mi-ma
- K. lá ú-Őé-ba-lá-[kum]
- Ay. sı-kà-tum a-na
15. 10 u₄-me-e i-tù-ra-nim-ma
 KÙ.GI a-Őa-a-ma

- KI a-li-ki ũ-šé-ba-lá-kum
 ki-ma a-na-kam AN.NA
 ša-bu-ni 1 GÚ 20 ma-na
 20. AN.NA ũ 60 TÚG𒀭𒀭
 a-na Pu-ru-uš-ḫa-tim
 Ū-zu-bi₄-iš-kà-am
 ũ-šé-bi₄-il₃ a-ša-me-ma
 ma-ku-ḫu i-na Pu-ru-<uš>-ḫa-tim
 25. wa-qar ša 10 ma-na
 K. KÙ.BABBAR ša-a-ma
 šé-bi-lá-ma
 sK. KÙ.BABBAR 1 ma-na ú 2 ma-na
 ku-a-tí li-li-a-kum

"(1-3) Aššur-imitti'ye, Hurašanum şöyle söylüyor: (4-7) Sen bedelini verdin ve bakır da mevcuttur. Sikkatum geriye Anadolu'ya dönecek (=metin: çıkacak). Fakat pazarda gümüş ve altın yoktur. (8-10) Sen benim büyüğümün. İşittim ki, sana göndermemişler. (Bundan dolayı) kalbin kırılmasın. (11-13) Kervanın geri dönmemiş olması yüzünden sana birşey gönderemiyorum. (14-15) Sikkatum (memuru) 10 güne kadar buraya dönecek ve (16-17) altını satın alıp, postacı ile sana göndereceğim. (18-23) Burada yeterli kadar kalay mevcut olduğundan, 1 biltum, 20 mina kalayı ve 60 top kumaşı Uzubiškum ile Puruḫattum'a gönderdim. Yine işittim ki, (24-27) Puruḫattum'da "makuḫu" cinsi kumaş pahalıdır. 10 mina gümüşlük satın al ve buraya gönder.(28-29) 1 veya 2 mina gümüşü de sana getirsin (=metin: yukarıya, Anadolu'ya çıkarsın).

Metnimizin 14. satırında geçmekte olan "*sikkatum*" memuru, AKT I, No: 78'de, 15-16. satırlarında geçmekte olan "*ra-bi sí-ki-tim*" veya "*ra-bi sí-kà-tim*" memuriyet unvanı yanında, Kapadokya metinlerinde bizim metnimizde de olduğu gibi, yalnız başına *sí-kà-tum/tim* yazılışıyla bu meslek sınıfının normal mensuplarından da bahsedilmektedir. *rabi sikkitim*: Garelli (AC, s.217) ve von Soden (AHw, s.1042 a) tarafından "maden ticaretinin gözetiminden sorumlu (?) bir memur "anlamında alınmakla beraber, umumiyetle "yüksek rütbeli bir memur" veya "yüksek rütbeli bir komutan" (Landsberger, Ar.Or.XVIII, 1-2, s.331, not.445; Larsen, OACC, s.155) olabileceği zikredilmektedir⁶.

6. AKT I, s.95-98, No.78.

Bundan önceki, Kt.n/k-1689 kazı envanter numaralı belgede geçen şahıslar arasında yukubulan, Kt.n/k-1340 kazı envanter numaralı ve yine Huraşānum'un Aşşur-imitti adlı tüccar meslekdaşına yazmış olduğu bu mektupta: Huraşānum'un, Aşşur-imitti'ye olan borçlarına karşılık olarak, değişik miktarlardaki altınları gönderdiğini zikretmekte, tanrı Aşşur'un ve tanrı İstar'ın da bu ödeme olayına şahit olduklarından bahisle; Ayrıca, borsa muâmeleleri neticesinden dolayı gümüş fiatlarının arttığından ve bu yüzden de altını daha pahalıya almak zorunda kaldığından üzüntülerini belirtmektedir:

- Öy. a-na A-şur-i-mi-ti
 qí-bi-ma um-ma
 Hu-ra-şa-nu-ma
 10 ma-na KÙ.BABBAR ù
5. 1 ma-na KÙ.GI
 Í-lí-tù-ra-am
 ub-la-kum 2 ma-na
 KÙ.GI ku-nu-ki-a
 Ú-şú-ur-şa-Iştar
10. na-áš-a-kum mi-ma a-nim
- K. şa hu-bu-li-a
 A-şur ù
- Ay. Iştar^{su} li-tù-la
 ki-ma Ú-şú-ur-şa-Iştar
15. i-li-kà-ni
 KÙ.BABBAR^{su} da-nu-ma
 8 GÍN.TA 22 1/2 ŞE
 KÙ.GI lu al-qí
 um-ma a-na-ku-ma
20. e-ri-ú-um şu-ut
 la i-la-ak a-ma-kam
 şa-i-il₅-şu 5^{tu}ku-ta-ni-kà
 Bu-şí-a
- K. i-na Tù-uğ-pi-a
25. il₅-qí şu-ma la il₅-qí

s.K. té-er-tù-šu li-li-kam-ma
a-šar e-zi-bu

28. la-al-qí

Öy. (1-3) Aşşur-imitti'ye, Huraşanum şöyle söylüyor: (4-13) 10 mina gümüşü ve 1 mina altını İli-turam sana getirdi. Benim mühürüm ile mühürlenmiş olan 2 mina altını, Uşur-ša-İstar sana getirmektedir. Benim borcuma karşılık (borcuma âit) olan bütün bu şeylere (ödemelerime), tanrı Aşşur ve tanrı İstar şahittirler (şahit olsunlar). (14-16) Uşur-ša-İstar bana geldiği zaman gümüşün fiatı yüksekti ve (17-19) bu yüzden 22 1/2 SE altını sekizer (8'er) şeşel üzerinden (1 şeşel altını 8 şeşel gümüş karşılığında) almaya mecbur oldum. Ben diyorum ki; (20-25) o, bakır başkasına (yabancıya) gitmesin. Sen orada onun hakkında soruşturma yap (metin: orada onu soruştur). Senin 5 top "kutānum" kumaşını Tuḥpia şehrinde (oturan) Būšia satın aldı. Eğer o almadı ise, (26-28) bu husustaki haberi bana gelsin ki, onun bıraktığı yerden (onun bıraktıklarını) ben, bakırı satın alayım (metin: onu ben satın alayım).

FİLOLOJİK İZAHLAR

1. Kt.n/k-562 numaralı (AKT II, 36 numaralı metin) metnimizin 6-7. satırlarında (s.5) ve bunu teyid eder mahiyetteki Kt.n/k-131 kazı envanter numaralı başka bir metnin 14-15. satırlarında da geçen "šīman batāqum" "=" fiatı düşük olmak/fiatın düşük olması" anlamı ile ilgili olarak (bkz. AHw, s.114 a) şu ifadeler geçmektedir:

a) *aA- (Geld) abziehen*: 1 Mine Silber la i-ba-ta-qām: CCT II, 3, 22; bu-tù-uq IV, 40 a, 19; ib-tù-qām-ma BIN IV, 146, 13; s.6, 29, 11; 176, 21 f.

b) *aA-im Kurs heruntergehen (?)*= Kurun aşağı düşmesi. TC I, 2630; s.2, 3, 19; BIN IV, 19, 18: für mein Zinn je 6 Sekel la ta-ba-ta-qām.

c) *aA-St. batıq (Preis, Kurs) ist zu niedrig*.

Ayrıca bkz. *CAD B, 163 b: 5-b: to become cheap*: inūmī [kas]pū i-ba-tù-qū-ni [šu]ātimma i-ba-tù-qū-šu-um; if the silver goes down in price, it should go down only at his expense BIN VI, 1760 21 f.; see J. Lewy, Or.NS XV, 395; sa 6 GÍN ana anniki-ia la i-ba-tù-qū= they must not go below the price of six shekels (of silver) for my tin BIN IV, 19, 18; ana anniki-ia 6 GÍN.TA la ta-ba-ta-qām= you must not sell (lit.: be) cheaper than six shekels (of tin) per shekels (of silver) with regard to my tin TCL IV, 26, 30, cf. ana annikum 6 GÍN.TA ula i-ba-ta-aq TCL XIV, 3: 19 (all OA); B. Kienast, AT-

HE 65, 8,8: *ku-ru-um ba-tí-iq*= ist das Kurrum billig? Ayrıca, alt-not 8'de: *Zu batāqum*= niedrig (im Kurs) sein, billig sein. see A.L. Oppenheim, AfO XII, 348.

2. Kt.n/k-1340 numaralı metnimizin 4-13. satırlarında bahsi geçen Huraşānum'un, Aşşur-imitti'ye olan borçlarını ödediğine dâir tanrıların şahit olarak gösterilmesi ile ilgili olarak kullanılmış "liṭṭula" formu, "naṭālu(m)"= (Augen) aufheben; schauen: AHW.s.766 v.d. als Eidzeugen= "şahit olarak/şahit sıfatı ile"; aA- "Aşşur u... li-tù-la"; ATHE 27, satır: 33-38: (33) Aš-šūr li-tù-ul a-na (34) 30 ma-na kaspi^a-a ma-la u₄-mu (35) e-tí-qú-ni l 1/2 GÍN.TA ší-ib-tam (36) na l ma-na-im la a-ša-me-ú-kà (37) ù a-ša-pa-ra-ma (38) ú-qa-lu-lu-kà. Yine ATHE 38, st.12-13'de: (12) Ašur u ilu^{lu} a-ḥu-tim (13) li-tù-la. Ayrıca bkz. Hirsch, AfO Beih.13, 6 f.; B. Landsberger-K. Balkan, Asur Kralı İrişum'un Kültepe'de 1948'de Bulunan Kitabesi, Belleten XIV, 54, s.258: Tanrı Aşşur, tanrı Adad ve koruma tanrısına hitap şekli (IAK, s.30-46): IV. Puzur-Aşşur'dan Enlil-nirāri'ye kadar takdis formüllerinde, tanrı Aşşur, tanrı Adad ve diğer yardımcı kaydedilmişlerdir:

1) Sayfa 42, 27: Aşşur Adad ù "Bēlu-LUGAL.

2) Sayfa 44, 4, 11: Aşşur Adad ù "Ištar-kudnittum.

M.Ö. 1300'lerden sonra yalnız tanrı Aşşur ve mâbedi yenilenen tanrıya bu şekilde hitap edilmiştir.

Yine CAD N, II, s. 122, 1-c maddesinde: to witness: A-šur u il₃-kà li-tù-la may Aššur and your god be witnesses. HUCA 40-41, 61 f. L 29-592: 14 f., cf. Aššur u ilūni li-tù-lu. HUCA 32, 47 n.101, Aššur u il ebarū-tim li-tù-la, Kienast, ATHE 38, 13; Aššur ilki u abini li-tù-la Jankowska, KTK 18: y+11; Aššur u Ištar-ZA-AD li-tù-la VAT 9301: 4, also Aššur li-tù-ul ICK I, 177: 28, and passim in OA; In personal names: I-lí-li-tù-ul RA 54, 29, No: 35, 3, Li-tul-DINGIR LIH 17: 13, DINGIR-li-tù-ul UET 5, 136: 24, 561 ii 14, 697: 6, Sin-li-tù-ul Birot Tablettes 11: 25, but Sin-lu-ut-tù-ul ibid.seal; I-na-aṭ-ṭa-al-DIN[GI]R Kraus, AbB I, 67: 6 (all OB), see Stamm Namengebung 165; uncert.: Ut-li-Ištar ARM 6, 14: 11.